

принципа нейролінгвістического програмування при изученні різних аспектів іноземного мови, в частині граматического матеріала.

Ключевые слова: нейролінгвістическое програмування, метод, підхід, моделювання, засіб, взаємопонимання, обциення, процес обциення.

Zhyhzytova L. M. Applying principles of neurolinguistic programming for teaching foreign languages

The article deals with the research of neurolinguistic programming as alternative approaches to the study of foreign languages. The neurolinguistic programming allows opening new opportunities for the formation of students' communicative competence and is based on the humanistic principles of pedagogical activity of the teacher, in the center of which is the student as a person; the method of modeling is proposed as the most effective way of correcting behavior, depriving of fear and success in different life situations; the system of the teacher's personal beliefs in relations with students is formed, the way of organization of the educational process is outlined and alternate ways of constructive solution of conflict situations during the educational activity are offered; demonstrates the application of the principle of neuro-linguistic programming in the study of various aspects of the foreign language, and in studying grammar material in particular.

Key words: neurolinguistic programming, modeling, means, rapport, communication, teaching process, method, approach.

УДК 378.147.091.32:005.6

Зозуля О. В.

**ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПІД ЧАС ЛЕКЦІЙ
ЯК УМОВА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНОЇ ЛАНКИ ОСВІТИ**

У статті порушується проблема необхідності мотивації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх вихователів дошкільної ланки освіти в закладі вищої освіти, розкриваються деякі шляхи мотивації їх професійно-спрямованої навчально-пізнавальної діяльності під час лекцій (лекції-презентації, лекції-візуалізації, лекції з елементами дискусії). Наголошується на цілеспрямованому використанні методів, прийомів і засобів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, які створюють сприятливі умови для розвитку навчально-пізнавального інтересу, формування мотивів і мотивації навчання. Зроблено аналіз педагогічних ідей науковців, присвячених вивченню шляхів підвищення мотивації під час лекцій у педагогічній науці і практиці освіти.

Ключові слова: лекція, лекція-візуалізація, лекція-презентація, лекція з елементами дискусії, навчально-пізнавальна діяльність, майбутні фахівці дошкільної ланки освіти, активізація, мотивація, методи навчання, засоби навчання.

Соціально-економічні умови сьогодення, нові пріоритети вищої освіти, зростаючі вимоги до рівня загальнокультурної і фахової підготовки випускників закладів вищої освіти, потреби в постійному самовдосконаленні обумовлюють об'єктивну необхідність у підвищенні якості підготовки майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти. Це дає поштовх модернізації освітнього процесу, що здійснюється через оптимізацію традиційних форм, методів і засобів навчання та розвиток інноваційної освітньої діяльності. Чільне місце в системі підготовки фахівців у системі вищої освіти посідає лекційне викладання.

Лекція – один із найстаріших методів навчання. Учені-педагоги висловлювали думку, що лекція як метод викладання недостатньо активізує навчальну діяльність студентів, бо під час проведення лекції вони пасивно сприймають інформацію [5; 12]. Приєднання України до Болонського процесу і, як наслідок, реформування вищої освіти поновили дискусію щодо доцільності лекційного викладання матеріалу в закладах вищої освіти. Ми поділяємо точку зору, що лекція не вичерпала свій освітній потенціал і продовжує посідати провідне місце в організації освітнього процесу у вищій школі, але за умови творчого, інноваційного підходу до реалізації її цілей. Питаннями лекційного викладання в різні часи займалися такі відомі вчені вітчизняної та зарубіжної педагогіки, як А. М. Алексюк, В. М. Галузинський, Т. Є. Глушко, М. Б. Євтух, В. І. Загвязинський, І. І. Кобиляцький, В. І. Лозова, Н. Г. Нічкало та ін.

Лекція у вищому навчальному закладі – основна форма навчальної роботи [12]. Поряд із перевагами лекція має ряд недоліків, до яких відносяться монологічність, слабкість оперативного контролю викладача за ступенем засвоєння навчального матеріалу, труднощі впровадження індивідуального підходу тощо. Сьогодні лекція – це не лише форма повідомлення наукової інформації, а й процес посилення мотивації навчання, активізації розумової діяльності, спонукання до постійного оновлення і вдосконалення набутого досвіду [6; 8; 10]. У сучасній педагогіці лекція як активний метод викладання розглядається в роботах Н. В. Басової, Л. Г. Кайдалової, А. І. Кузьмінського, З. Н. Курлянд, А. С. Смірнова та ін.

Сучасна концепція модернізації системи підготовки кадрів для дошкільної ланки освіти передбачає збільшення числа виучуваних дисциплін, що призводить до збільшення числа дидактичних одиниць, що виносяться на самостійне вивчення, що, у свою чергу, неминуче вимагає підвищення інформаційного напо-

внення змісту лекцій, адже для цього потрібно знайти оптимальне співвідношення між традиційними способами подачі навчального матеріалу і застосуванням технічних засобів навчання, сформулювати принципи відбору навчального матеріалу, що виноситься на лекції, знайти необхідний компроміс між інформаційною місткістю навчального матеріалу та вибором інтенсивних методів і технологій навчання, які б дозволили розширити обсяг знань, що засвоюються під час лекцій, без збільшення часу, відведеного на їх опанування, із збереженням необхідної мотивації [2; 6; 9; 11].

Необхідність свідомого, активного, творчого ставлення майбутніх вихователів дітей дошкільного віку до навчальної та професійної діяльності обґрунтовують важливість перегляду ставлення до провідної і системоутворюючої форми навчання в закладі вищої освіти – лекції.

Ця проблема може бути вирішена, якщо в майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти виникає мотивація до її розв'язання і якщо створені сприятливі умови для розвитку навчально-пізнавального інтересу, формування мотивів і мотивації навчання.

Методологічною основою дослідження є:

1) теорія системного (В. Г. Афанасьєв, Ф. Ф. Корольов, Н. В. Кузьміна, К. К. Платонов, О. І. Субетто, В. Д. Шадріков, Г. П. Щедровицький, Ю. І. Тарський, В. Хубка, У. Ешбі, В. О. Якунін), особистісно-орієнтованого (Ш. О. Амонашвілі, Л. Г. Вяткін, В. В. Серіков, В. О. Сухомлинський, І. С. Якиманська) і діяльнісного (Л. С. Виготський, О. М. Леонт'єв, В. С. Мерлін, С. Л. Рубінштейн) підходів до організації процесу навчання з дотримання принципів цілісності, історизму, конкретності й безперервності;

2) психологічна теорія діяльності (А. В. Брушлинський, П. Я. Гальперін, В. В. Давидов, В. П. Зінченко, О. М. Леонт'єв, С. Л. Рубінштейн та ін.);

3) теорія педагогічної діяльності (Ю. К. Бабанський, Н. В. Кузьміна, В. О. Сластьонін), теорія педагогічного керівництва (С. І. Архангельський, В. І. Загвязінський, М. М. Поташник);

4) теорія безперервної освіти й педагогічної інтеграції (О. Г. Асмолов, В. С. Безрукова, А. П. Беляєва, А. Л. Бусигіна, А. О. Вербицький, С. М. Глазачев, С. Б. Эльцов, І. Д. Зверев, В. С. Леднев, О. М. Кузнєцова, М. І. Махмутов, М. М. Моїсєєв, В. М. Монахов, В. Г. Онушкін, Н. В. Савіна, І. Т. Суравегіна, Ю. С. Тюнніков, В. Н. Федорова, С. С. Хількевич, М. К. Чапаєв, Г. О. Ягодін);

5) положення, що розкривають загальні питання методології педагогічної науки, педагогічного наукознавства й понятійного апарату педагогіки (Б. С. Гершунський, В. В. Краєвський, А. Я. Найн, Д. Нікадров, С. В. Ткаченко та ін.);

6) концепція моделювання і конструювання педагогічного процесу (С. І. Архангельський, В. С. Безрукова, В. П. Беспалько, В. М. Кларін, Н. Ф. Талізїна);

7) теорія відбору змісту освіти (Ю. К. Бабанський, С. Я. Батишев, О. Г. Бусигін, В. І. Гинеценський, В. В. Давидов, І. О. Ільїн, Е. В. Ильєнков, В. С. Леднев, В. В. Мултановський, В. Г. Разумовський, М. М. Скаткін, В. О. Фабрикант, Г. Ф. Хасанова);

8) різні аспекти вдосконалення лекції закладу вищої освіти (Є. І. Аксьонова, А. О. Вербицький, Г. Г. Даніленков, Г. І. Ібрагімов, Р. Л. Ідіатулов, В. С. Ільїн, М. І. Махмутов, Л. А. Мірошніченко, Р. А. Нізамов, О. М. Новіков та ін.).

Метою статті є узагальнення деяких шляхів мотивації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти під час різних форм лекцій.

Провідною формою навчання в закладі вищої освіти є лекція. Основне призначення лекції – забезпечити теоретичну основу навчання, розвинути інтерес до навчальної діяльності і конкретної навчальної дисципліни, сформулювати в студента орієнтири для самостійної роботи над курсом [1; 2; 8]. Крім того, лекція – це економічний спосіб отримання в загальному вигляді основ знань, що сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти на практичних заняттях. Лекція (від. лат. «lectio» – читання) означає систематичне, послідовне, монологічне усне повідомлення викладачем (лектором) навчального матеріалу, як правило, теоретичного характеру [5; 11; 12].

Залежно від дидактичних цілей і місця проведення лекції в освітньому процесі розрізняють вступну, настановну, поточну, заключну, оглядову лекції. За формою організації навчально-пізнавальної діяльності виділяють інформаційні лекції, проблемні, лекції-дискусії, лекції-консультації, лекції-бесіди, лекції з опорним конспектуванням, лекції-візуалізації тощо [2; 6; 8]. Кожен вид лекції вирішує певний набір дидактичних завдань і виконує своє призначення. На наш погляд, слід зупинитись на таких видах лекцій, які сприяють активному включенню майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти у роботу.

Практичний досвід проведення лекцій, опитування студентів дозволяють виділити з найбільш поширених типів лекцій, які мотивують до навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, класичну лекцію-презентацію, лекцію з організацією дискусії і лекцію-візуалізацію.

У класичній лекції-презентації деякі пояснювальні малюнки, схеми, таблиці з виучуваного матеріалу в комп'ютерних презентаціях PowerPoint доступніші і зручніші для сприйняття, ніж накреслені на дошці, що дозволяє мотивувати й інтенсифікувати засвоєння виучуваного матеріалу майбутніми фахівцями і організувати лекцію на якісно новому рівні, використовуючи показ слайд-фільмів з екрана комп'ютера на мультимедійному проекторі або на персональному комп'ютері для кожного студента. Включення до презентації відеороликів, анімацій дозволяє продемонструвати складні педагогічні явища і процеси, які не завжди можливо спостерігати або продемонструвати в натуральному вигляді [11].

Лекція з елементами дискусії доцільна в тому випадку, якщо в майбутніх фахівців виникають питання, які вони хотіли б обговорити, якщо викладач ставить якусь проблему, яку необхідно вирішити спільно під час вивчення гострих, проблемних і неоднозначних питань. Студенти отримують можливість співставляти різні точки зору, формулювати й аргументовано відстоювати свою позицію й толерантно ставитися до інших поглядів, якщо вони підкріплені достатньо переконливими доводами. Під час повідомлення матеріалу лекції викладач не лише організовує діяльність у системі «викладач – студент», а й вільний обмін думками між логічними компонентами лекції (система «студент – студент»). Такий підхід активізує, оживляє навчально-пізнавальну діяльність майбутніх фахівців і, що особливо важливо, дозволяє викладачеві керувати колективною думкою групи, використовувати її в цілях переконання, подолання негативізмів, шаблонного мислення і хибних думок деяких студентів. Зрозуміло, ефект досягається лише у випадку доцільного добору питань для обговорення та вмілого, цілеспрямованого керування ним [1; 2; 6].

Застосування лекції-візуалізації, якій віддається перевага, допомагає студентам перетворювати лекційний матеріал у наочну форму, що сприяє формуванню в них професійного мислення за рахунок систематизації та виділення значущих, істотних педагогічних понять. У лекції-візуалізації передача навчальної інформації супроводжується показом структурно-логічних схем, опорних конспектів, малюнків, діаграм за допомогою технічних засобів (слайди, діафільми, відеозаписи, фрагменти кінофільмів і т. д.). Викладач коментує підготовлені наочні матеріали, намагаючись повністю розкрити тему (або підготовлений фрагмент) лекції. Представлена таким чином інформація є основою розвитку абстрактного мислення, без якої неможливий подальший перспективний розвиток навчальних здібностей студентів, а тим більше їх перетворення у творчі здібності, що є важливим для їх навчально-пізнавальної та майбутньої професійної діяльності [4; 7; 10].

Відомо, що великий обсяг інформації, що передається на лекції, блокує її сприйняття і розуміння. Одним із шляхів подолання цих труднощів можна вважати використання візуальних матеріалів за допомогою фреймової педагогічної технології. Даний метод дозволяє викликати з пам'яті майбутніх педагогів необхідні асоціації, опорні знання, сприяє засвоєнню матеріалу через образи, знаки та інші зображальні засоби, які сприймаються зорово. При такому підході одержувані майбутніми фахівцями знання більш цілісні, й потрібно менше часу для засвоєння знань. А вміння студента побудувати цілу розповідь за даним фреймом свідчить про розуміння ним навчального матеріалу. До того ж, про високий рівень засвоєння матеріалу може свідчити здатність самостійного створення опорних фреймів самими студентами [4; 9].

Ця технологія дозволяє раціонально розподіляти час на уроках: значно економити час на поясненні нових теоретичних понять і уявлень, і виділяти достатньо часу для закріплення нового матеріалу і відпрацювання навичок.

Форма такої лекції являє собою своєрідну імітацію професійної ситуації, в умовах якої необхідно сприймати, осмислювати і оцінювати велику кількість навчальної інформації.

Лекція – це ефективна форма систематичного, емоційного, безпосереднього контакту свідомості, почуттів, волі, інтуїції особистості педагога із внутрішнім світом майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти. Викладач, який нестандартно мислить, компетентний, цікавий для молоді, не лише презентує навчальну інформацію, а й спонукає студентів до проникнення в сутність вивчуваного матеріалу за рахунок захопленості, глибини, обізнаності в науковій галузі. Лекція покликана не лише формувати знання, а й сприяти всебічному розвитку особистості майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти.

Таким чином, лекція як форма викладання не вичерпала своїх можливостей щодо мотивації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти у вищій школі. Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших шляхів мотивації і активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців дошкільної ланки освіти під час лекції як технічно вибудованій процедури, тобто під час її етапів.

Використана література:

1. Аронова Г. А. Методика обучения взрослых: особенности лекционной формы подачи материала по гуманитарным дисциплинам / Г. А. Аронова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://festival.1september.ru/articles/513950/>.
2. Бусыгина Т. А. Методика оценки качества подготовки вузовской лекции / Т. А. Бусыгина, Г. Н. Кисметова // Альманах «Телескоп». – 2008. – № 9. – С. 54.
3. Змеев С. И. Технология обучения взрослых : учебное пособие для студентов высших учебных заведений / С. И. Змеев. – Москва : Академия, 2002. – 128 с.
4. Кайдалова Л. Г. Пути активизации учебно-познавательной деятельности магистрантов специальности «Педагогика высшей школы» во время лекционного преподавания / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокина // Педагогика, психология та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2009. – № 7. – С. 64-66.
5. Каменская Е. Н. Педагогика : учебное пособие / Е. Н. Каменская. – Москва : Дашков и К. – 2009. – 320 с.
6. Карямян Г. Г. Теория и мастерство лекционного преподавания в высшей школе / Г. Г. Карямян. – Ереван, 1983. – С. 29.
7. Кисметова Г. Н. Лекция в вузе как средство активизации познавательной деятельности студентов педагогического университета : дисс. ... канд. пед. наук. : 13. 00. 08 / Г. Н. Кисметова. – Самара, 2004. – 227 с.
8. Лекція як провідна форма навчання у вищому навчальному закладі освіти : метод. рекомендації для викладачів / В. П. Черних, І. А. Зупанець, Л. Г. Кайдалова [та ін.] – Х. : Вид-во НФаУ, 2001. – 36 с.
9. Москалева Т. С. Оптимизация методов обучения для лекционного курса / Т. С. Москалева, О. М. Севостьянова // Международный научно-исследовательский журнал. – Екатеринбург, 2016. – Ч. 4. – № 12(54). – С. 58.

10. Полицинский Е. В. Активизация познавательной деятельности студентов на лекционных занятиях / Е. В. Полицинский, Е. А. Румбешта // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2011. – Вып. 6(108). – С. 37.
11. Попков В. А. Теория и практика высшего образования : учебник для вузов / В. А. Попков, А. В. Коржув. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Издательство Юрайт, 2017. – 342 с. – (Серия : Образовательный процесс). – ISBN 978-5-534-01224-8.
12. Сластенин В. А. Педагогика : учебное пособие для студентов высших педагогических учебных заведений / В. А. Сластенин. – 3-е изд., стереотип. – Москва : Изд. Центр «Академия», 2004. – 576 с.

References:

1. Aronova G. A. Metodyka obucheniya vzroslykh: osobennosti lektsyonnoi formy podachy materyala po humanitarnym dystsyplynam Methodology of adult education: features of the lecture form for submitting material on humanitarian disciplines Available at: <http://festival.1september.ru/articles/513950/> (accessed 28. 03. 2018)
2. Busygina T. A. Metodyka otsenky kachestva podgotovki vuzovskoi lektsyy [Methodology for assessing the quality of preparation of university lectures]. Almanac «Telescope», 2008, No. 9. – P. 54. [in Russian]
3. Zmeev S. I. (2002) Tekhnolohiya obucheniya vzroslykh [Technology of adult learning]. Moscow : Academy. 128 s. [in Russian]
4. Kaidalova L. G. , Shchokyna N. B. Puty aktyvyzatsyy uchebno-poznavatelnoi deiatelnosti mahystrantov spetsyalnosti «Pedahohyka vysshei shkoly» vo vremia lektsyonnoho prepodavaniya [Ways of activization of educational and cognitive activity of undergraduates of the specialty "Pedagogy of Higher School" during the lecture teaching]. Pedahohika, psykholohiia ta medyko-biologichni problemy fizychnoho vykhovanniia i sportu. Kharkiv : KhDADM (KhKhPI), 2009, № 7. – P. 64-66. [in Russian]
5. Kamenskaya E. N. (2009) Pedahohyka [Pedagogy]. Moscow : Dashkov and K. 320 p. [in Russian]
6. Karyamyan G. G. (1983) Teoriya y masterstvo lektsyonnoho prepodavaniya v vysshei shkole. [Theory and mastery of lecture teaching in higher education]. Yerevan. P. 29. [in Russian]
7. Kismetova G. N. (2004) Lektsyia v vuze kak sredstvo aktyvyzatsyy poznavatelnoi deiatelnosti studentov pedahohycheskoho unyversyteta [Lecture in the university as a means of activating the cognitive activity of students at the Pedagogical University]. Diss. cand. ped. nauk, Samara. 227 s. [in Russian]
8. Lektsiia yak providna forma navchanniia u vyshchomu navchalnomu zakladi osvity [Lecture as the leading form of study at a higher education institution]. Kharkiv: View of the NFaU, 2001. 36 p. [in Ukrainian]
9. Moskaleva T. S., Sevostyanova O. M. (2016) Optymyzatsyia metodov obucheniya dlia lektsyonnoho kursa [Optimization of teaching methods for the lecture course]. International Scientific and Research Journal. Ekaterinburg, Part 4. № 12 (54). P. 58-60. [in Russian]
10. Politsinsky E. V., Rumbesta E. A. Aktyvyzatsyia poznavatelnoi deiatelnosti studentov na lektsyonnykh zaniatiyakh [Activation of cognitive activity of students in lecture classes] Bulletin of the Tomsk State Pedagogical University, 2011, Vyp. 6 (108). P. 37-40. [in Russian]
11. Попков В. А., Коржув А. В. (2017) Теория и практика высшего образования : учебник для вузов [Theory and practice of higher education]. 2nd ed., Rev. and additional. M. : Publishing House Yurayt, 342 p. [in Russian]
12. Сластенин В. А. (2004) Pedahohyka [Pedagogy]. 3rd ed., stereotype. M. : Izd. Center "Academy", 576 p. [in Russian]

Зозуля О. В. Пути повышения мотивации во время лекций как условие организации учебно-познавательной деятельности будущих воспитателей дошкольного звена образования

В статье поднимается проблема необходимости мотивации учебно-познавательной деятельности будущих воспитателей дошкольного звена образования в учреждении высшего образования, раскрываются некоторые пути мотивации их профессионально-направленной учебно-познавательной деятельности во время лекций (лекции-презентации, лекции-визуализации, лекции с элементами дискуссии). Отмечается целенаправленное использование методов, приемов и средств активизации учебно-познавательной деятельности студентов, которые создают благоприятные условия для развития учебно-познавательного интереса, формирования мотивов и мотивации учения. Проанализированы педагогические идеи ученых, посвященных изучению путей повышения мотивации во время лекций в педагогической науке и практике образования.

Ключевые слова: лекция, лекция-визуализация, лекция-презентация, лекция с элементами дискуссии, учебно-познавательная деятельность, будущие специалисты дошкольного звена образования, активизация, мотивация, методы обучения, средства обучения.

Zozulia O. V. Ways to increase motivation during lectures as a condition for organizing learning and cognitive activity of future preschool education teachers

The article raises the problem of necessity of motivating learning and cognitive activity of the future preschool education teachers in the institution of higher education; it reveals some ways of motivating their professionally directed learning and cognitive activity during lectures (lectures with presentations, lectures-visualizations, lectures with elements of discussion). The direct use of methods, means of activating students' learning and cognitive activity which creates favorable conditions for the development of learning and cognitive interest, the formation of motives and motivation for teaching is noted. Pedagogical ideas of scientists devoted to studying ways of increasing motivation during lectures in pedagogical science and educational practice are analyzed.

Key words: lecture, lecture-visualization, lecture with presentation, lecture with elements of discussion, learning and cognitive activity, future preschool education teachers, activation, motivation, teaching methods, teaching means.